

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra obecné zootechniky a etologie

Analýza plemene belgický ovčák malinois – historie, chov, využití

Analysis of Berger Belge Malinois bred – history, breeding and use

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. Ing. Jebavý Lukáš, CSc.

Autor práce: Studýnková Lada

© 2013 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Analýza plemene belgický ovčák malinois - historie, chov, využití“ vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v příložené bibliografii.

V Praze dne 11. 4. 2013

.....
Studýnková Lada

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu práce panu doc. Ing. Lukáši Jebavému, CSc. za vedení mé bakalářské práce, za vstřícnost, cenné rady a připomínky. Dále bych ráda poděkovala své rodině a svým přátelům za podněty, rady a podporu při psaní bakalářské práce.

SOUHRN

Cílem této práce bylo shromáždit informace o plemeni belgický ovčák malinois, historii plemene, genetice, chovu v České republice a možnostech využití.

Belgický ovčák je poměrně mladé plemeno. Jeho vznik se datuje ke konci devatenáctého století, kdy profesor Reul specifikoval znaky plemene a vybral chovnou základnu. Toto plemeno má 4 variety: malinois, tervueren, groenendael, laekenois. Ve své práci se zabývám pouze krátkosrstou varietou - malinoise. Název této variety je odvozen od města Malines. Oficiálně uznalo FCI plemeno belgický ovčák malinois až v roce 1956. Chov v České republice nemá dlouhou tradici, první jedinci malinoise byli importováni před 25 lety.

Malinois je pes střední velikosti, s narezavělou srstí, s černým uhlováním a černou maskou v obličejové části hlavy. Je to velmi temperamentní, až cholerický povahový typ psa.

Chov malinoise zastřešují v České republice dva kluby: Klub chovatelů belgických ovčáků a Czech Malinois Club. Podmínky zařazení do chovu a uchovnění jsou u obou klubů téměř shodné. Chovatelé sami rozhodují o chovném spojení, a nesou zodpovědnost za kvalitu svého chovu. Chovatelé se ve svých chovech snaží co nejvíce přiblížit standardu, dbají na zdraví a povahové vlastnosti psů.

Populace tohoto plemene je poměrně zdravá. Dědičnými chorobami trpí velmi malé procento v porovnání s ostatními pracovními plemeny. Než jsou připuštěni do chovu je nutností rentgenologické vyšetření na DKK, DLK.

Díky jeho vynikajícím předpokladům pro výcvik a výbornému zdraví jsou malinoisové hojně využíváni u policie, armády, vězeňské služby, celní správy a také v záchranářské kynologii. Prosazují se také na poli sportovní kynologie.

Klíčová slova: malinois, pes, chov, genetika, kynologie

SUMMARY

The object of this thesis was to compile information about the Berger Belge Malinois breed, history, genetics, breeding in the Czech Republic and scopes of use.

The Berger Belge is rather young breed. The formation of this breed is dated to the end of 19th century, when professor Reul specified the character of this breed and selected the breeding base. This breed have four varieties: Malinois, Tervueren, Groenendael, Laekenois. In my thesis I focus only on short-haired variety – Malinoises. The name of this variety comes from the town Malines. This breed was officially accepted by the Federation Cynologique Internationale in 1956. The tradition of breeding in the Czech Republic isn't very long, first individuals of Malinois were imported 25 years ago.

The Malinois is a middle-sized dog, its coat has fawn color with black overlay and black mask. The dog is very active, more of choleric temper.

The breeding of Malinois in the Czech Republic is supported by two breeding clubs: the Berger Belge breeders club and the Czech Malinois Club. The conditions for including into breeding are very similar in both clubs. Breeders decide about the mating on their own and take the responsibility about the quality of their breeding. Breeders try to approximate to the standard, take care about health and temperament of dogs.

The population of this breed is relative healthy. Only small percentage suffers from hereditary diseases in comparison with other working breeds. Before they are recognized as suitable for breeding, they have to undergo x – ray examination of hip and elbow displasy.

Thanks to the excelent aptitude for training and excelent health Malinoises are often used by the Police, the Armed Forces, the Prison Service, the Customs administration and in the rescue cynology too. They also succeeded in the sports cynology area.

Key words: malinois, dog, breeding, genetics, cynology

Obsah

1	ÚVOD	1
2	CÍL PRÁCE	1
3	LITERÁRNÍ REŠERŠE	2
3.1	HISTORIE CHOVU BELGICKÝCH OVČÁKŮ	2
	3.1.1 MALINOIS	4
	3.1.2 HISTORIE CHOVU BO V ČR.....	7
3.2	EXTERIÉR	9
	3.2.1 ZNAKY EXTERIÉRU, KTERÉ JSOU SLEDOVÁNY	11
3.3	POVAHA	11
3.4.	CHOV	12
	3.4.1 CHOVATELSKÉ KLUBY V ČR, KTERÉ SE ZABÝVAJÍ CHOVEM PLEMENE BOM.....	12
	3.4.2 PODMÍNKY PRO ZAŘAZENÍ DO CHOVU	13
	3.4.3 METODY PLEMENITBY	20
	3.4.4 GENETIKA.....	21
	3.4.5 ZDRAVOTNÍ STAV POPULACE, DĚDIČNÉ ONEMOCNĚNÍ, VADY	26
	3.4.6 DĚDIČNÉ VADY.....	30
3.5	SOUČASNÝ STAV MALINOISE V ČR	31
3.6	MOŽNOSTI VYUŽITÍ PLEMENE MALINOIS	33
	3.6.1 SLUŽEBNÍ KYNOLOGIE	33
	3.6.2 SPORTOVNÍ A ZÁJMOVÁ KYNOLOGIE	37
4	ZÁVĚR	40
5	SEZNAM LITERATURY	41
6	SEZNAM ZKRATEK	45
7	PŘÍLOHY	46

1 ÚVOD

První belgický ovčák malinois byl do České republiky přivezen v roce 1988. V prvních letech nebylo toto plemeno příliš rozšířené, v Česku bylo jen pár jedinců. Díky obrovské chuti do práce, živému temperamentu a vynikajícím vlastnostem služebního psa rychle vzrostla obliba tohoto plemene. Velmi hojně jsou využíváni jako služební psi, ve sportovní a zájmové kynologii. Přestože je v poslední době tak oblíbeným a početným plemenem, neexistují v češtině ucelené materiály, ze kterých bychom získali všechny potřebné informace o historii plemene, chovu, genetice, zdravotním stavu populace a o současném stavu tohoto plemene v České republice. Sama jsem majitelkou plemene malinois a postrádám publikaci, ve které by byly obsaženy všechny tyto informace. Proto jsem si pro svou bakalářskou práci vybrala téma: Belgický ovčák malinois, jeho historie, chov a možnosti využití plemene.

2 CÍL PRÁCE

Moje bakalářská práce je kompilační práce, jejímž cílem je vypracovat literární rešerši, ve které shrnu na základě českých i zahraničních literárních pramenů informace o historii, vzhledu a povaze, o chovu, genetice, o současném stavu populace a možnostech využití plemene malinois v České republice.

3 LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1 Historie chovu belgických ovčáků

Pes domácí (*Canis Familiaris*) byl jedním z prvních domestikovaných zvířat (Šebková, 2008). Case (2005) uvádí, že podle archeologických nálezů byl pes domestikován 12 000 – 15 000 let před naším letopočtem. Domestikace proběhla na různých místech světa v různých časových obdobích. Prapředkem ovčáckých psů byl pes bronzový (*Canis Familiaris Matris Optimaе*) z období 4000-5000 let před naším letopočtem (Šebková, 2008).

S chovem ovcí se v Evropě rozvíjel i chov ovčáckých psů (Bossi, 1989). Nejdříve ochraňovali stádo před medvědy, vlky a zloději, velcí a silní psi (Räber, 1994). V 17. století po skončení třicetileté války se Evropa stala bezpečnější, stáda už nebylo třeba chránit před lupiči, drancujícími vojáky a dravou zvěří. Velcí psi nároční na stravu byli nahrazeni menšími neúnavnými psi (Matušková, 1998). Práce ovčáckých psů byla mnohostranná a vyžadovala od nich samostatnost. Jejich úkolem bylo vést stádo a hlídat, aby se od něj žádný kus neoddělil. Denně tak ovčácký pes urazil mnoho kilometrů. Pes nesměl štěkotem vyrušovat pasoucí se stádo, ale zakročít jen na povel ovčáka a pohánět je vpřed požadovaným směrem (Räber, 1994). Pastýři používali psy málokdy čistokrevné, ale vždy si je pečlivě vybírali. Důležitější než vzhled pro ně byla upotřebitelnost psů (Pisarčíková, 2008).

Ovčáci podobní belgickým ovčákům se v Evropě vyskytovali již kolem roku 1650, nikdo je ale až do roku 1891 belgickými ovčáky nenazýval (Pisarčíková, 2008). Psi byli nejednotní v exteriéru, různě zbarvení a různé délky srsti. Dosahovali kohoutkové výšky 50-55 cm, hmotnost do 20 kg. Tělo měli kvadratické. Hlava byla úzká, čenich špičatý a uši trojúhelníkové, umístěné vysoko na hlavě. Psi měli živý a inteligentní výraz (Bossi, 1989).

V roce 1891 byl v Bruselu založen klub belgického pasteveckého psa „CLUB DU CHIEN DE BERGER BELGE“. Tento klub podporovala Královská společnost svatý Hubert „Société Royale Saint Hubert“ (Matušková, 1998). 15. 11. 1891 klub uspořádal výstavu na Veterinární klinice v Cureghemu v Belgii (Räber, 1994). Tento významný bod v historii BO se konal díky iniciativě profesora Adolpha Reula. Profesor Reul napsal

několik odborných knih (Plemena psů, Psychologie psa a další). Velice aktivně pomáhal s chovem BO. Vytvořil první standard, kterým pomohl k ustálení typu belgického ovčáka (Vanbutsele, 2010).

Na výstavě bylo předvedeno 117 psů (Matušková, 1998). K vidění byli psi dlouhosrstí, hrubosrstí a krátkosrstí, černí, hnědí, plaví, žíhaní nebo divoce zbarvení. Čtyřicet psů bylo vybráno k dalšímu chovu. Profesor Reul doporučil párovat pouze psy a feny s podobným druhem osrstění, barva byla vedlejší (Räber, 1994). V té době bylo v chovu velmi často využíváno příbuzenské plemenitby.

O rok později (1892) byl na valné hromadě Klubu přátel BO (Club du Chien de Berger Belge) schválen první standard, který vytvořil profesor Reul (Vanbutsele, 2010). V tomto prvním standardu byly vytyčeny znaky plemene: kohoutková výška 50 - 55 cm, druhy srsti: hladká, dlouhá, hrubá, a barvy: černá, žíhaná, šedá, plavá (Andrews et Clout, 1986). V prvním standardu není zmínka o chrupu, skusu a přítomnosti obou varlat u psů (Matušková, 1998).

Obr. č. 1: Profesor Adolf Reul;
dostupné z: <http://kchbo.com/?Plemena:Historie_belgick%20ho_ov%20ka>

V září r. 1899 byl publikován standard, ve kterém byla každému druhu srsti určena specifická barva srsti:

- černý, dlouhosrstý = groenendael
- červenohnědý, dlouhosrstý = tervueren
- červenohnědý, krátkosrstý = malinois
- šedý nebo červenohnědý, hrubosrstý = laekenois (Matušková, 1998).

První registrace BO do plemenné knihy L.O.S.H. proběhla v roce 1901 (Vanbutsele, 2010). Roku 1905 je Club du Chien de Berger Belge oficiálně zastřešen FCI a v roce 1908 byli exportováni první BO do Evropy, USA, Ruska (Matušková, 1998).

V první světové válce patřili belgičtí ovčáci mezi nejžádanější plemena pro armádu. Byli používáni jako záchranářští psi, stopaři i obranáři. Ve válce zahynulo mnoho psů, proto po skončení první světové války chov stagnoval z důvodu nedostatku chovných zvířat. Záměrně tak docházelo k mezivarietnímu křížení. V letech 1932 – 1940 byl chov na vysoké úrovni. Bohužel ve druhé světové válce došlo k ještě výraznějším ztrátám. Zbraně byly vyspělejší a zahynuly stovky psů. V roce 1945 se opět přistupuje k mezivarietnímu křížení, protože chovatelská základna každé z variet byla velmi malá. Po válce se chov rozvíjel pomalu. V roce 1959 bylo v plemenné knize (L.O.S.H.) evidováno pouhých 550 BO, z toho bylo 363 malinoisů (Vanbutsele, 2010). V příloze uvádím tabulky, kde jsou zobrazeny počty BO v letech 1901 – 2005.

1. 1. 1956 FCI oficiálně uznalo plemeno BO (Marie-France Grulois, 2013, pers.comm.). V roce 1974 bylo odsouhlaseno dnešní rozdělení variet a v roce 1979 zakázáno mezivarietní křížení (Matušková, 1998).

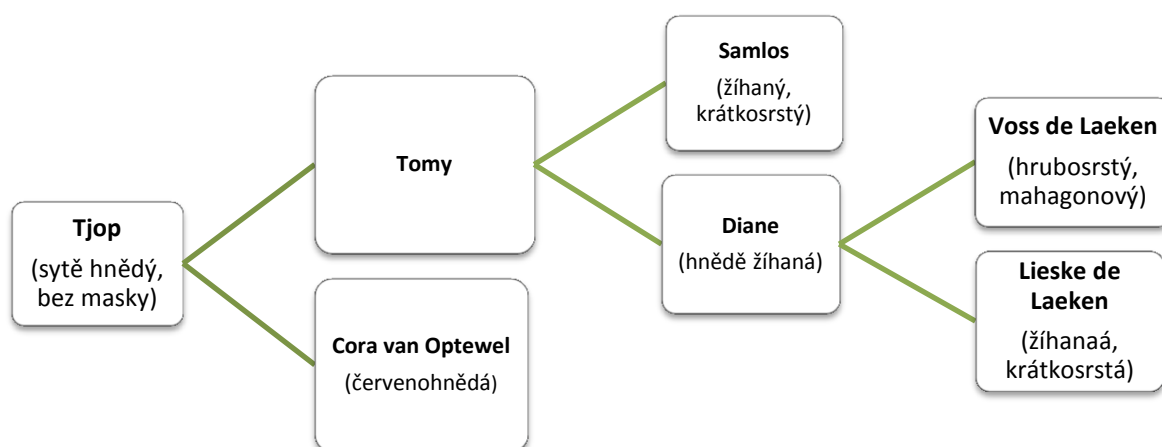
3.1.1 Malinois

Název krátkosrsté variety belgického ovčáka je odvozen od města Mecheln, podle francouzsky mluvících Valonů - Malines (Räber, 1994). Chovatelé ovčáckých psů z okolí Malines chtěli dobrého pracovního psa. Barva srsti pro ně nebyla důležitá (Anon. 1). Jedním ze zakladatelů chovu malinoise byl pes Tjop. Byl to sytě hnědý pes s menší maskou, 57 cm vysoký.

Obr. č. 2: Pes Tjop;
dostupné z: <<http://www.bergerbelge.cz/historie/>>

Jeho předkové měli různou strukturu srsti i zbarvení. Byli mezi nimi krátkosrstý žíhaný Samlos, hrubosrstý mahagonový pes Voss de Laeken a krátkosrstá žíhaná fena Lieske de Laeken (Matušková, 1998).

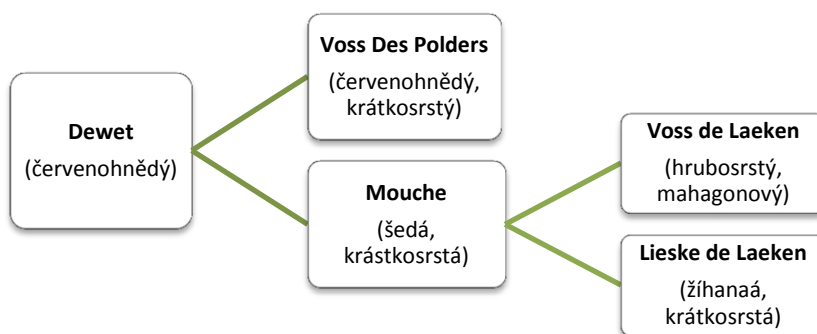

Obr. č. 3: Rodokmen psa Tjop – upraveno podle Matušková, 1998

Dalším významným psem byl Dewet. Byl to světlý pes s velmi výraznou maskou a výrazným uhlováním, vysoký 60 cm (Matušková, 1998).

Obr. č. 4: Dewet ;
dostupné z <<http://www.bergerbelge.cz/historie/>>

Obr. č. 5: Rodokmen psa Dewet – upraveno podle Matušková, 1998

Od roku 1899 povoloval standard pro malinoise jen plavé zbarvení s uhlováním. V roce 1911 byli na výstavách předváděni i černí krátkosrstí jedinci. Nikdy však nebyli zapisováni do plemenných knih. Přitom každý dvacátý krátkosrstý jedinec byl černě

zbarvený (Vanbutsele, 2010). V roce 1929 byl zakázán chov malinoisů černé barvy úplně. Toto zbarvení však úplně nevytizelo. Jsou chováni dodnes, ale bez průkazu původu (Matušková, 1998).

V období od 1945 – 1975 se stal malinois nejvýznamnější z variet (Vanbutsele, 2010).

3.1.2 Historie chovu BO v ČR

Chov plemene belgický ovčák malinois v naší České republice dlouhou tradici. Prvními dovezenými belgickými ovčáky do ČR byli v roce 1978 tervuereni (Smrčková, 2010). Matušková (1998) uvádí, že první malinoisové byli importováni až v roce 1988 z Holandska. Byli to pes Halusetha's Urban, fena Halusetha's Teekla a fena Sonja v. Tasca's Home.

Obr. č. 6: Halusetha's Urban;

dostupné z: <http://kchbo.com/?Plemena:Historie_chovu_BO_a_klubu_v_%C8R>

V roce 1989 bylo v ČR odchováno prvních 14 malinoisů, 79 tervuerenů a 17 groenendaelů a existovalo 16 chovatelských stanic, které se věnovaly chovu belgických ovčáků. První vrh malinoisů se v ČR narodil v září roku 1989 v chovatelské stanici Z Hanky po feně Sonje v. Tasca's Home a psu Halusetha's Urban. Nejznámější z tohoto odchovu je Agatha Z Hanky. Pracovně velmi úspěšná fena: IPO3, OP1. Agatha Z Hanky byla zakladatelkou chovatelské stanice Malidaj. Druhý velmi známý pes z tohoto spojení je Attol Z Hanky - ZV3, IPO3, OP2, SP1, ZVP2, ZLP2 (Pisarčíková, 2008).

Obr. č. 7: Agatha Z Hanky;
dostupné z: <<http://www.bergerbelge.cz/historie/>>

Obr. č. 8: Attol Z Hanky;
dostupné z: <<http://www.bergerbelge.cz/historie/>>

V říjnu roku 1989 se narodil druhý vrh v ČR, vrh „A“ Hanako po feně Halusetha's Teekla a Ramus du Colombophile (Rakousko). Nejznámější fenou z tohoto spojení je Audi Hanako - ZM, ZVV1, IPO3, která se stala zakladatelkou chovatelské stanice Z Hückelovy vily (Pisarčíková, 2008).

Obr. č. 9: Audi Hanako;
dostupné z: <<http://ring.volny.sweb.cz/>>

V roce 1989 byly importované další dvě feny malinoise, z Dánska Issel's Kiri a Mero du Maugré z Belgie. Mero du Maugré se později stala zakladatelkou chovatelské stanice Bohemia Alké (Pisarčíková, 2008).

Obr. č. 10: Issel's Kiri;

dostupné z: <<http://www.bergerbelge.cz/historie/>>

Obr. č. 11: Mero du Maugré;

dostupné z: <<http://www.bergerbelge.cz/historie/>>

3.2 Exteriér

Fenotyp u populace variety malinois je nejednotný. Důvodem je zcela jistě rozdělený chov zaměřený pouze na výkon nebo na exteriér psů. U těchto chovů se liší cíle a těžiště zájmů. Jsou však i takoví chovatelé, kteří se pokoušejí skloubit výkon a krásu psů (Anon. 1).

Standard uvádí, že malinois je pes střední velikosti. Ideální kohoutková výška je u psů 62 cm, u fen 58 cm. Tolerance je o 4 cm vyšší a o 2 cm nižší kohoutková výška. Hmotnost se u psů pohybuje přibližně okolo 25 - 30 kg, u fen 20 - 25 kg. Pro toto plemeno je typický kvadratický formát, to znamená, že délka trupu od vrcholu ramene až k vrcholu sedací kosti přibližně odpovídá kohoutkové výšce.

Hlava je dobře tvarovaná, suchá, nesena hrdě nahoru. Oči jsou mírně mandlovitého tvaru, preferují se tmavé. Pohled je živý, inteligentní a s tázavým výrazem. Uši jsou spíše menší, vysoko nasazené, trojúhelníkového tvaru. Boltec je tuhý a neohebný. Typická je „dobře rozříznutá“ tlama. Což znamená, že když je otevřená, koutky tlamy jsou staženy dozadu, a čelisti jsou obnažené. Nutností je černá maska. Připouští se nůžkový i klešťový skus (FCI, 2001).

Krk je spíše vzpřímený a šije lehce klenutá. Hřbet je pevný a krátký. Horní linie hřbetu a beder je rovná. Kohoutek je zdůrazněný. Zád' je jen lehce skloněná. Spodní linie mírně stoupá, ale břicho nemá být příliš vtažené jako u chrtá. Přední končetiny jsou kolmé

při pohledu ze všech stran a perfektně rovnoběžné při pohledu zepředu. Lopatka svírá s ramenní kostí úhel 110°-150°. Pánevní končetiny jsou silné, ale ne těžkopádné. Koleno je svisle pod kyčlí. Paspárky jsou na pánevní končetině nežádoucí. Ocas je střední délky, v klidu nesen svisle, v akci zvednutý, ale nepřesahuje horní linii psa. Pohyb je plynulý, lehký a vychází hlavně z pánevních končetin. Krok je rychlý, pružný, živý. Malinois pak působí neúnavně. Je schopen v plné rychlosti náhle změnit směr. Má výraznou tendenci pohybovat se v kruzích (FCI, 2001).

Svalstvo je suché a pevné. Srst musí být hustá, uzavřená. Přítomnost podsady je podmínkou. Srst je velmi krátká na hlavě, uších a spodní části končetin. Delší a hustší je kolem krku, na zadní části stehen a na ocase (FCI, 2001).

Barva srsti malinoise má být fauve. Ve standardu je toto popisováno jako žlutá s uhlováním, jiní autoři mluví o plavé nebo rezavé s uhlováním, neboli charbonáží. Masky musí spojit pysky a oční víčka do jednolité černé zóny. Nedostatečně teplé odstíny zbarvení jsou nežádoucí. Taktéž jsou vylučující vadou bílé odznaky. Jsou však tolerovány menší bílé skvrny na hrudi a na prstech končetin (FCI, 2001).

Malinois se posuzuje v přirozeném postoji. U psů musí být sestouplá obě varlata (FCI, 2001).

Obr. č. 12: Exteriér malinoise

3.2.1 Znaky exteriéru, které jsou sledovány

U BO se měří kohoutkovou výšku a délku těla. Obě míry patří mezi znaky kvantitativní. Jejich dědičnost je kontrolována velkým množstvím genů malého účinku. Tyto znaky jsou velmi ovlivněny podmínkami prostředí, jako je výživa a zdraví (Tichá, 1997). Kohoutková výška se měří na kolmici spuštěné z nejvyššího bodu kohoutku psa na podložku. Délka trupu se měří od předního výběžku kosti prsní k sedacímu hrbolu. Index tělesného rámce se vypočítá, když se kohoutková výška dělí délkou trupu (Procházka, 1994). U BO je poměr kohoutkové výšky a délky trupu roven jedné, to znamená, že jeho rámec je kvadratický (Matušková, 1998).

Dále se sleduje úplnost chrupu. Vývoj každého zubu je kontrolován zvláštním genem (Dostál, 2007). Chybějící zub není v trvalém chrupu vůbec založen (Koblovská, 2007). Nejčastěji chybí poslední molár spodní čelisti M3 nebo některý z premolárů (Tichá, 1997). Za vadu je považován podkus, předkus a zkřížený skus. K vyloučení může vést chybějící 1xC, 1x P4, 1x M1, 1 x M2 (FCI, 2001).

U psů se také kontroluje, jestli mají sestouplá obě varlata, to znamená, jestli netrpí dědičným onemocněním zvaným kryptorchismus. Jde o stav, kdy varlata zůstala v tříselném kanále nebo dutině břišní. Uložení varlat v šourku je velmi důležité pro vývoj spermií (Dostál, 2007). Kryptorchismus bývá spojován s rizikem vzniku rakoviny varlat (Case, 2005).

3.3 Povaha

Povaha malinoise je zcela odlišná od povahy ostatních ovčáckých plemen např. německého ovčáka (Matušková, 1998). Povaha je ovlivněna zčásti dědičností, ale více prostředím, ve kterém se štěně narodí a v němž vyrůstá (Dostál, 2007).

Malinois je ostražitý, inteligentní, pozorný, temperamentní, pracovitý, učenlivý, překypující vitalitou, odvážný, dobrý hlídač, dominantní a je oddaný svým lidem. (Anon. 1).

Vrozenou schopností malinoisů je hlídat stáda a jsou to výborní hlídači psi. Jsou vždy připraveni bez váhání, houževnatě, úporně a razantně bránit svého pána. V povaze malinoise se snoubí všechny vynikající kvality ovčáckého psa, hlídače, obránáře a služebního psa. Jeho živý a čilý temperament a smělý charakter bez známek strachu či agresivity musí být

jednoznačně patrný z jeho držení těla a z věrného, hrdého a pozorného výrazu očí (FCI, 2001).

3.4. Chov

3.4.1. Chovatelské kluby v ČR, které se zabývají chovem plemene belgický ovčák malinois

V roce 1988 byl v Praze založen Klub chovatelů belgických ovčáků. Byl registrován pod Českým svazem chovatelů (ČSCH). Když byl klub založen, nebyl v ČR odchován žádný malinois a laekenois nebyl ještě do ČR importován. Přesto klub počítal se sdružováním všech variet. V roce 1989 byl vydán první klubový zpravodaj, který obsahoval informace o počtu belgických ovčáků v ČR, standard, chovatelský řád a výsledky výstav a kynologických soutěží (Pisarčíková, 2008).

Chov se řídil pravidly ČSCH. Podmínkou chovnosti byla bonitace (minimální věk 15 měsíců) a výstavní posudek pro psa nejhůře velmi dobrý a pro fenu dobrý. Krytí bylo povoleno od 24 měsíců věku. Probíhaly kontroly vrhů. Počet štěňat ve vrhu byl omezen na 6, nadpočetná štěňata musela být utracena nebo podložena kojné feně. Výjimky byly udělovány, pokud šlo o vynikající spojení. Klub apeloval na včasnou inzerci štěňat. Chtěl zabránit prodávání štěňat pod cenou. Cena krytí byla 1/6 z ceny vrhu. Příbuzenská plemenitba nebyla povolena (Pisarčíková, 2008).

V roce 1992 vznikl konkurenční klub Berger Belge. Klub Berger Belge se po několika letech přejmenoval na Czech Malinois Club (CMC) a nadále se věnuje pouze chovu variety Malinois (Pisarčíková, 2008).

Od roku 2002 sdružuje KCHBO také chovatele a příznivce Australských ovčáků (Pisarčíková, 2008).

3.4.2 Podmínky pro zařazení do chovu

Oba kluby zastřešující chov plemene BOM mají podmínky pro zařazení do chovu stejné. Psi musí mít průkaz původu, který byl vystaven plemennou knihou uznávanou FCI a ČMKU, importovaní jedinci musí být registrovaní v české plemenné knize. Věk psů má dosahovat minimálně 18 měsíců. Výsledek rentgenologického vyšetření na dysplasi kyčelních kloubů (DKK) musí být do 2/2 (HD C) včetně. Pro BO narozené od 1. 1. 2012 je povinné také rentgenologické vyšetření na dysplasi loketních kloubů (DLK) s výsledkem do 2/2. Psi musí mít vyhotovený DNA profil. Psi i feny musí splnit popisnou přehlídku a povahový test (bonitace) s výsledkem chovný. Není podstatné, v jakém pořadí jsou podmínky splněny (Anon. 1, Anon. 2).

Do chovu nejsou připuštěni psi a feny, kteří mají dědičně podmíněnou vadu, která je z chovu vylučuje a jedinci v prokazatelně špatném zdravotním stavu, nebo jedinci agresivní. Z chovu jsou vyloučeni jedinci, na nichž byl proveden zákrok k odstranění nebo zakrytí anatomické nebo exteriérové vady. Vyloučeni jsou také ti, jejichž zdravotní stav neodpovídá použití v chovu, včetně dvou císařských řezů u feny. Jedinec, který v ČR nesplnil bonitaci kteréhokoliv klubu sdružujícího příslušné plemeno, nemůže být použit v chovu, ani v případě exportu do zahraničí. Z chovu se vylučují feny starší než 8 let (chovnost končí dnem dosažení 8 let). Psi jsou v souladu s chovatelským řádem ČMKU chovní doživotně (Anon. 1).

3.4.2.1 Czech Malinois Club - Bonitace

Bonitace je chovatelská akce Czech Malinois Clubu. Napomáhá k získávání poznatků o exteriérových a povahových vlastnostech předvedených psů nebo fen, jejich nedostacích a vadách ve srovnání se standardem plemene. Získané údaje se zaznamenávají ve formě kódu do průkazu původu a stávají se součástí údajů o psu (Anon. 1).

Bonitace se mohou zúčastnit pouze psi a feny s průkazem původu, vydaným plemennou knihou uznávanou FCI. Musí být označeni čitelným tetováním nebo čipem. Věk psů má v den bonitace dosahovat minimálně 15 měsíců. Psi mají být předvedeni v dobré kondici, zdraví, očkovaní proti psince a vzteklině. Nutností je zapsané vyhodnocení RTG DKK – max. 2/2 (Anon. 1).

Zúčastnit se bonitace mají povinnost i importovaní jedinci, kteří získali chovnost již dříve v zemi, odkud byli dovezeni (Anon. 1).

Bonitační komise je čtyřčlenná. Tvoří ji rozhodčí pro exteriér, rozhodčí pro posuzování povahy, hlavní poradce chovu CMC a výcvikář CMC. Výsledek bonitace se zapisuje do bonitační karty a průkazu původu (Anon. 1).

3.4.2.1.1 Průběh bonitace a hodnocení povahy psa

1. Měření

Člen bonitační komise měří výšku a délku psa, který stojí na pevné dřevěné desce. Pes musí stát klidně a bez problémů se nechat změřit. Pokud se ani na druhý pokus nenechá změřit, je z bonitace vyloučen a bonitace odložena. Pokud se nenechá pes změřit ani na třetí pokus, je vyřazen z chovu (Anon. 1).

2. Popisná přehlídka

Rozhodčí pro exteriér zhodnotí exteriér psa, zkontroluje skus, úplnost chrupu a u psů varlata. Pohmatem může zkontrolovat stavbu těla a srst. Pes se musí po celou dobu posuzování chovat klidně, nechat se prohlédnout a nesmí napadat přítomné osoby ani psovoda (Anon. 1).

3. Povahový test (PT)

Povahový test je rozdělen na dva oddíly. Oddíl A je povinný pro absolvování bonitace, oddíl B je nepovinný (Anon. 1).

Oddíl A:

Prověřuje u psů pevnost nervů a kořistnický pud. Oddíl A obsahuje následujících šest částí.

Zkouška u kolíku

Psovod upoutá psa na vodítko dlouhé 4 metry u kolíku a odchází do úkrytu. Po 1-2 minutách na povel rozhodčího prochází kolem psa pomocník ve vzdálenosti 1 m tak, aby při napnutí vodítka nedošlo ke kontaktu mezi psem a pomocníkem. Pomocník nemá ochranný rukáv ani oblek. Na pokyn rozhodčího se psovod vrací ke psu (Anon. 1).

Lhostejnost k výstřelu

Lhostejnost k výstřelu je přezkušována rovněž u kolíku. Když pomocník projde kolem psa a je asi 5 m od psa, na pokyn rozhodčího vyjde výstřel z pistole ve vzdálenosti cca 20 m od psa (Anon. 1).

Průchod skupinou osob

Psovod dvakrát projde se psem na vodítku volně se pohybující skupinou osob. Při jednom z procházení se psovod se psem zastaví uprostřed skupiny. Pes se musí chovat klidně (Anon. 1).

Přivolání do skupiny osob

Psovod předá psa pomocníkovi nebo ho odloží nejméně 10 kroků od skupinky. Psovod se postaví do zadní části skupinky osob. Na pokyn rozhodčího přivolá psovod psa (pomocník jej vypustí). Pes má rychle přijít k psovodovi, aniž by se bál projít mezi pomocníky nebo je napadal (Anon. 1).

Parkur

Psovod prochází se psem na vodítku připraveným parkurem, kde je pes vystaven nezvyklým hlukům a překážkám. Pes musí překonat tři překážky: chůze po zvláštním povrchu, překonat netradiční překážku, projít kolem hlučného předmětu. Druh překážek není předem dán a o přesné podobě parkuru a jeho provádění rozhodne bonitační komise (Anon. 1).

Pokud u kolíku, při střelbě, při průchodu skupinkou osob, při přivolání do skupiny osob nebo na parkuru projeví pes bázlivost či přílišnou agresivitu, je z pokračování povahového testu vyloučen s poznámkou v bonitační kartě a v rodokmenu: bonitace odložena, neuspěl v PT. Pokud pes neuspěje ani při třetím pokusu o absolvování PT, zapíše komise do bonitační karty a průkazu původu: „VYŘAZEN Z CHOVOU, NEUSPĚL V PT“ (Anon. 1).

Vlohy pro aport

Cílem tohoto cviku je prověřit kořistnický pud. Pro aportování může být použit libovolný předmět psovoda. Na povel rozhodčího odhodí psovod aportovaný předmět do vzdálenosti minimálně 10 m, po jeho zastavení pro něj psa vyšle. Povelová technika a způsob motivace je věcí psovoda. Pes nemusí aport přinést, ale musí o něj projevit zájem

(vyběhnout a uchopit jej). Hodnotí se chuť a zájem o aport, nikoliv naučenost aportovat či nucený aport (Anon. 1).

Oddíl B:

Prověřuje bojovnost, odvahu, tvrdost (BOT). Bojovnost zobrazuje pudové a bojové chování. Odvaha ukazuje jistotu a odvahu. Tvrdost zahrnuje zatížitelnost nebo také odolnost (Anon. 1).

Přepad z úkrytu

Na pokyn rozhodčího jde psovod se psem na vodítku směrem k úkrytu. Před úkrytem psovod odpoutá psa a dále ho vede u nohy za obojek. Na pokyn rozhodčího vystoupí figurant z úkrytu a psovoda zepředu napadne. Pes musí figuranta okamžitě napadnout a pevně uchopit ochranný rukáv. Přitom dostane pes od figuranta 2 rány měkkým obuškem. Povzbuzování psa slovy je povoleno. Na pokyn rozhodčího ukončí figurant útok. Pes musí sám nebo na povel pustit. K pouštění jsou povoleny maximálně 3 povel, které psovod vydává z výchozího místa (Anon. 1).

Zadržení s protiútokem

Psovod drží psa za obojek. Figurant běží proti psovi, nápadně mu hrozí a snaží se ho zahnat. Psovod pouští psa. Po zákusu psa do ochranného rukávu musí figurant po tlačení (bez úderů) na pokyn rozhodčího zastavit boj. Pes musí sám nebo na povel pustit. K pouštění jsou povoleny maximálně 3 povel, které psovod vydává z výchozího místa (Anon. 1).

Pokud pes splnil podmínky základní bonitace (popisná přehlídka a oddíl A povahového testu), označí se CHOVNÝ. Absolvoval-li úspěšně oba oddíly povahového testu (A i B), označí se CHOVNÝ+ BODOVÉ OHODNOCENÍ. Když nevykazuje žádnou z vad vyřazujících z chovu, ale nesplnil oddíl A povahového testu, označí se BONITACE ODLOŽENA a důvod odložení (nezměřen, reakce na střelbu, neuspěl v PT). Při opakovaném nesplnění přezkušování povahy při bonitaci se označí VYŘAZEN Z CHOUVU, NEUSPĚL V PT. Vykazuje-li některou z exteriérových vad vyřazujících z chovu, označí se VYŘAZEN Z CHOUVU (Anon. 1).

3.4.2.2 KCHBO - Popisná přehlídka a povahový test

Klub chovatelů belgických ovčáků v českých zemích nepoužívá k určení chovatelské hodnoty psů na rozdíl od Czech Malinois Clubu bonitaci, ale popisnou přehlídku a povahový test (Anon. 2).

Popisnou přehlídku provádí tříčlenná komise. Skládá se z posuzovatele exteriéru, poradce chovu a člena klubu (Anon. 2).

Podmínkou pro účast na popisné přehlídce a povahovém testu je průkaz původu vydaný plemennou knihou uznávanou FCI a ČMKU. V den přehlídky musí věk dosahovat nejméně 12 měsíců, horní věková hranice není omezena. Psi musí mít čitelné tetovací číslo nebo čip ověřující jejich identitu. Psi také musí splňovat veterinární podmínky dle požadavků pořadatele přehlídky (Anon. 2).

3.4.2.2.1 Průběh popisné přehlídky:

Posuzuje se exteriér, měří se výška a délka psa. Kontroluje se tetovací číslo nebo číslo mikročipu, chrup, skus a u psů přítomnost varlat. Komise posuzuje psy jednotlivě. Povaha se hodnotí v průběhu celého posuzování (Anon. 2).

3.4.2.2.2 Povahový test

Povahový test se provádí za účelem zhodnocení povahy psa. Důraz je kladen na vyrovnané, nekonfliktní chování dobře socializovaného psa. Ideálním psem je zde chápán takový pes, jehož povaha je vyrovnaná, správně sebevědomá. Hodnocení povahového testu provádí nejméně tříčlenná komise, složená z poradce chovu, člena klubu pověřeného hodnocením povah a další osoby (Anon. 2).

Pes musí být v průběhu celého testu ovladatelný. Bezdůvodné napadení osoby, vlastního psovoda nebo psů je důvodem k okamžitému vyloučení z testu. Pokud pes v průběhu celé akce projeví přílišnou bázlivost či agresivitu, pokud uteče a nedá se přivolat psovodem ani na třetí povel, nebo pokud je pes nepřírozeně apatický a vykazuje známky

onemocnění nebo že je pod vlivem uklidňujících prostředků, je z akce vyloučen (Anon. 2).

POVINNÉ CVIKY:

Chování psa při měření

Pes stojí na pevné (dřevěné) desce, pověřená osoba měří výšku a délku psa. Psovod drží psa za vodítko, obojek nebo může přidržovat přímo psa. Pes musí vstoupit na podložku sám a klidně. Bez problémů se musí nechat změřit. Pokud je pes nervózní, ale ještě zvladatelný, je umožněn ještě jeden pokus na měření. Pokud se ani na druhý pokus nenechá změřit (nervozita, strach, agresivita), je ukončena část povahového testu a pes je z PT vyloučen (Anon. 2).

Chování psa v kruhu

Posuzuje se celkové chování psa po celou dobu posuzování exteriéru, při kontrole identifikace (tetování nebo čísla mikročipu), skusu, chrupu, délky ocasu, u psů varlat (Anon. 2).

Odolnost proti střelbě

Cvik se hodnotí najednou pro skupinu (obvykle tři až pěti) psů. Psovodi stojí v řadě se svými psy upoutanými na vodítko. Na pokyn vedoucího akce vyjde řada psovodů vpřed, během této chůze padne první výstřel. Na další pokyn se znovu vydají vpřed. Během druhé chůze vpřed padne druhý výstřel. Pes by měl být vůči výstřelům lhostejný (Anon. 2).

Průchod skupinkou osob a kontakt s cizí osobou

Pes upoutaný na vodítko se s psovodem volně pohybuje ve skupince osob. Pes nesmí být psovodem nikterak ovlivňován (nejsou povoleny žádné povely). Jeden člen skupinky naváže přátelský kontakt se psovodem, podá mu ruku a poté naváže kontakt se psem. Psa pohladí, případně zkontroluje jeho identifikaci (Anon. 2).

Rušivé vlivy ve skupince osob

Každý pes je konfrontován se třemi rušivými vlivy, přičemž alespoň jeden z nich musí být z kategorie optických rušivých vlivů. Konkrétní rušivé vlivy se vylosují vždy před akcí a jsou pro všechny účastníky stejné. Jako rušivý vliv se může použít například: upuštěná láhev nebo kanystr plný kamínků, řehtačka, houkačka, vysavač, fén, sekačka, motor, cyklista, osoba tlačící dětský kočárek, osoba jedoucí na invalidním vozíku, osoba táhnoucí pojízdnou dětskou hračku, cizí pes (s neutrálním chováním), atd. Z kategorie optických rušivých vlivů zejména

osoba roztahující deštník, vlající svazek igelitových pásů, ve větru se pohybující nafukovací hračka, apod. (Anon. 2).

Setkání s cizí osobou

Psovod se psem prochází kolem překážky (případně jiného úkrytu, nesmí to být ale zástěna používaná během obran), za kterou je ukrytá osoba. V momentě průchodu se osoba narovná za překážkou a zůstane klidně stát. Psovod ujde se psem ještě několik kroků, provede obrat, a vrací se zpět na úroveň překážky a tam se zastaví. Osoba vyjde zpoza překážky a pozdraví se s psovodem (nedochází ke kontaktu se psem). V případě nutnosti (agresivní reakce psa, pes se nechce vrátit zpět na místo setkání s osobou, apod.) může psovod použít na uklidnění nebo podpoření psa povely dle svého uvážení. Tyto povely však nikdy nesmí být použity před setkáním s osobou anebo před přirozenou reakcí psa (Anon. 2).

Přivolání psa do skupiny osob

Psovod předá psa pomocníkovi nebo psa odloží minimálně 10 metrů od skupinky osob. Poté psovod odchází a postaví se do pomyslného čtverce tvořeného nejméně 4 pomocníky. Na pokyn komise psovod přivolá psa k sobě (pomocník jej vypustí). Pes rychle přiběhne k psovodovi, aniž by se bál projít mezi pomocníky nebo je napadal. Psovod může na přivolání použít libovolný povel a před povelom použít oslovení psa, pes u psovoda může zaujmout jakoukoliv pozici (Anon. 2).

Vlohy pro aportování

Cílem tohoto cviku je odhalit přirozené aportovací vlohy. Pro aportování smí být použit jakýkoliv předmět nebo hračka psovoda. Psovod si se psem hraje, motivuje ho na předmět. Předmět odhodí na libovolnou vzdálenost a pustí psa. Hodnotí se chuť a zájem o hru s psovodem, nikoliv naučenost aportovat či nucený aport (Anon. 2).

NEPOVINNÉ CVIKY:

Obrana psovoda

Psovod postupuje ze vzdálenosti 30 kroků se psem u nohy směrem k úkrytu pomocníka. Ve vzdálenosti 10 kroků před úkrytem provede pomocník na pokyn člena komise přepad, při kterém se snaží výhružnými náprahy obuškem a křikem psa zahnat. V témže okamžiku psovod vypustí psa k zákroku a sám se zastaví. Po celou dobu přepadu může psovod

psa povzbuzovat z místa vyslání. Pes by se měl okamžitě, aktivně bránit a bez váhání provést zákrok zákusem do ochranného rukávu. Po zákusu vede pomocník se psem boj s náprahy obuškem směrem od psovoda (Anon. 2).

Protiútok na 30 kroků

Psovod drží psa pevně za obojek nebo jej nechá sedět volně u nohy, pomocník odbíhá na vzdálenost cca 30 kroků od psa. V okamžiku, kdy se otočí a začíná útočit na psa, dává psovod povel k zadržení pomocníka. Pes má okamžitě zakročít aktivní obrannou reakcí (pevným, jistým zákusem do rukávu). Po zákusu a po krátkém boji se psem, bez úderů, pomocník na pokyn člena komise útok přeruší. Pes má pomocníka sám nebo na povel pustit a dál střežit (Anon. 2).

Netradiční aport

Netradiční předměty zajišťuje komise, jedná se o netradiční předměty, které neohrožují zdraví psa. Tyto předměty nesmí být běžně používány k motivaci a hrám. Pes musí na povel aportovat nejméně dva ze tří předložených předmětů. Psovod může psa povzbuzovat a motivovat. Nevyžaduje se předsednutí s aportem ani vyběhnutí na povel, pes však musí přinést předmět do vzdálenosti maximálně 1 metr od psovoda. Časový limit 3 minuty (Anon. 2).

Výsledek povahového testu se zapisuje do průkazu původu psa/feny se zkratkou **PT** (povahový test) a číslem dosažených bodů. Splnění nepovinné části “obrana” se zapisuje **O 1-4 + P/N** (obrana známka 1 až 4 + pouští/nepouští) a splnění nepovinné části “netradiční aport” se zapisuje zkratkou **A** za výsledek povahového testu.

Např.: **PT89/O1,1,P/A** – povahový test splněn se ziskem 89 bodů, obrana známka 1, pouští, netradiční aport splněn (Anon. 2).

3.4.3 Metody plemenitby

Cílem chovatelů belgických ovčáků v ČR je chovat psy dle platného standardu, zdravé, bez vloh pro genetické choroby a nežádoucí znaky. Povaha a exteriér zvířat by měla plně odpovídat standardu (Anon. 2). Chovatel má právo sám rozhodovat o chovném spojení

při využití zkušeností poradce chovu a sám nese odpovědnost za kvalitu svého chovu. Při střední a úzké příbuzenské plemenitbě podléhá krytí schválení poradcem chovu (Anon. 1).

Aby se zabráňovalo výskytu dysplazie kyčelního kloubu (DKK) se psi a feny, jejichž DKK neodpovídá FCI normě HD-A, mohou spojovat pouze s partnerem, jehož DKK odpovídá FCI normě HD-A. V chovu nesmí být spojení dva jedinci s chybějícím zubem-zuby a dva jedinci s jiným než nůžkovým nebo klešťovým skusem (Anon. 2).

Za účelem rozlišení chovné hodnoty jsou psi a feny zařazováni do chovných tříd:

- a) jedinci nechovní - jedinci, kteří nesplňují podmínky chovnosti
- b) jedinci chovní - jedinci, kteří splňují podmínky chovnosti
- c) jedinci selektovaní - jedinci, kteří splnili selekci podle fenotypu a podmínky základní chovnosti
- d) jedinci selektovaní - pracovní třída - jedinci, kteří splnili selektivní pracovní chovnost a podmínky základní chovnosti
- e) jedinci plemeník/plemenná fena elity A - jedinci, kteří splnili selekci podle fenotypu i genotypu a podmínky základní chovnosti
- f) jedinci plemeník/plemenná fena elity B - jedinci, kteří splnili selekci podle genotypu a podmínky základní chovnosti, ale nesplnili selekci podle fenotypu (Anon. 1).

V KCHBO je chov malinoise:

- a) řízený - jsou v něm využívána veškerá chovná zvířata
- b) selektivní - oběma rodičům vrhu musí být přiznána selektivní chovnost
- c) selektivní – pracovní - oběma rodičům musí být přiznána selektivní pracovní chovnost (Anon. 2).

3.4.4 Genetika

3.4.4.1 Dědičnost barev srsti

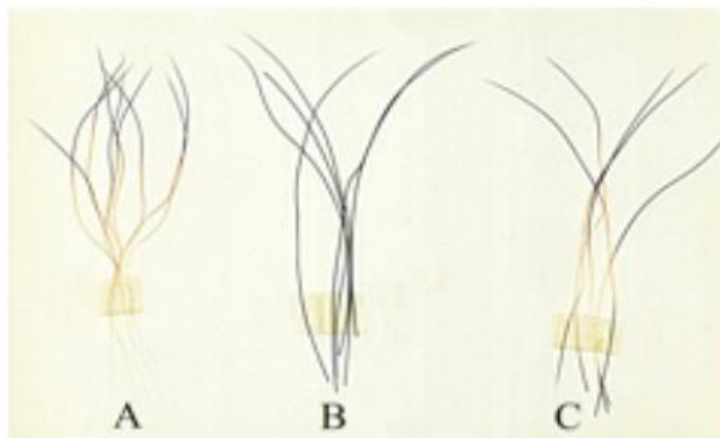
Zbarvení srsti psů kontroluje asi 10 genů. Výsledné zbarvení vzniká interakcemi mezi těmito geny (Dostál, 2007). V kůži, chlupech a oční duhovce jsou buňky, které produkují pigmentované granule. Tyto buňky jsou nazývány melanocyty, protože obsahují pigment

zvaný melanin. Melanocyty vytváří (sekrenují) jak eumelanin, tak feomelanin. Eumelanin determinuje zbarvení černé, hnědé, játrové a čokoládové. Feomelanin vytváří barvu žlutou a červenou, což zahrnuje vše od rezavé až po světle krémovou (smetanovou) barvu srsti. Všechny barvy srsti jsou tvořeny jen těmito 2 pigmenty. Eumelanin najdeme jak v srsti, tak v oční duhovce, nosní houbě a kůži. Feomelanin je obsažen jen v srsti. BO produkují jen černý eumelanin, nikoliv hnědý, játrový a čokoládový (Vanbutsele, 2010).

Geny a alely, které kontrolují zbarvení u BOM

Gen A (Aguti) - Kontroluje rozmístění eumelaninu a feomelaninu v srsti v závislosti na části těla (Vanbutsele, 2010).

- **Alela A^y** (y – yellow) - omezuje distribuci eumelaninu. Určuje plavé zbarvení s černým uhlováním (plavé chlupy, mezi kterými se řídce prolínají tmavé chlupy). Pro malinoise je to alela dominantní (Vanbutsele, 2010).

Obr. č. 13: Možnosti zbarvení chlupů u barvy srsti fauve – upraveno podle Vanbutsele, 2010

- **Alela a** (recesivní černá) - způsobuje celočerné zbarvení. Psi musí být homozygoti aa, aby měli černou srst. Někdy se ze spojení dvou tervuerenů narodí groenendael. To dokazuje existenci recesivní černé alely. Přestože nejsou od roku 1974 uznáni, černí malinoisové stále existují (Vanbutsele, 2010).

Obr.č. 14: Černě zbarvený jedinec BOM;
dostupné z: <<http://www.malinois-simbatxakurbai.com>>

- Alela k^{br} (brindle)
Determinuje černé žíhání na žlutém základu. U B0 se žíhané zbarvení objevuje velmi zřídka a není uznáno (Vanbutsele, 2010).
- Alela k^y
Všichni plaví psi jsou $k^y k^y$ (Vanbutsele, 2010).

Gen E (extension) kontroluje rozšíření tmavého a světlého pigmentu (Dostál, 2007)

- Alela E – normální rozložení pigmentu (Dostál, 2007).
- Alela e – normální rozložení světlého pigmentu. Omezení tvorby tmavého pigmentu. Pigmentace srsti je žlutá ale kůže a sliznice jsou tmavé (Dostál, 2007).
- Alela E^m (mask) - díky tomuto lokusu se u psů objevuje maska. U malinoise je možná kombinace $E^m E^m$ nebo $E^m E$ (Vanbutsele, 2010).

Podle Dostála (2007) je výskyt masky kontrolován jednou dominantní alelou Ma. Zajímavé je, že podle jeho teorie se maska neprojeví u recesivních homozygotů ee, protože u nich nedochází k tvorbě tmavého pigmentu v chlupech.

Gen D (dilution = ředění) - ovlivňuje intenzitu barvy

- Alela D - normální pigmentace, nedochází k ředění barvy
- Alela d - kontroluje řídké rozvrstvení granulí v chlupech. U recesivních homozygotů dochází k ředění: černá – modrá, hnědá – béžová, plavá – sobolí (Vanbutsele, 2010).

Obr. č. 15: BOM s dilute – „modrým“ zbarvením;
dostupné z: <<http://janbohm.webnode.cz/>>

Štěňata s dilute „modrou“ barvou mají zelenošedé oči, kouřovou masku a charbonáž. Dilute barvy jsou u BO diskvalifikující vadou (Pisarčíková, 2012)

Gen I (intense) – ovlivňuje intenzitu žlutého zbarvení

- Alela I - intenzivní červené zbarvení. Žádné ředění.
- Alela i - ředí feomelanin. i/i jsou bledší než I/i. U malinoisů se objevuje zřídka, u terrierů časté (Vanbutsele, 2010).

Podle Dostála (2007):

- Alela Int^c (c – team) – redukuje intenzitu feomelaninu na světlejší, krémové zbarvení
- Alela Int^f (f – fawn) – redukuje intenzitu feomelaninu na plavé, nebo světlehnědé zbarvení
- Alela Int^t (t – tan) – neredukuje intenzitu zbarvení

Alela je Int^c je dominantní nad alelou Int^f, a alela Int^f je dominantní nad alelou Int^t.

Polygeny rufus

Ovlivňují intenzitu žlutého zbarvení, která může kolísat od světle krémové až po tmavě červenou, či mahagonovou. Polygeny rufus ovlivňují expresi alely A^y i alely e. Vlivem těchto polygenů dochází k větší intenzitě zbarvení, to znamená k tmavšímu zbarvení (Dostál, 2007).

Polygeny umbrous

Jejich působením dochází k modifikaci A_y jedinců ke zbarvení sobolímu (Dostál, 2007).

Bílé odznaky

Přítomnost bílých skvrn je velmi častá u všech variet BO. Příliš velké skvrny na hrudi nebo na končetinách, kdy tvoří ponožky, jsou vylučujícími vadami. Standard považuje bílé znaky za vadu, ale bílé znaky vznikají spíše nedokončenou migrací pigmentu v embryogenezi, než že by byly dědičným znakem (Vanbutsele, 2010).

3.4.4.2 Dědičnost struktury srsti

U BO se vyskytují 3 druhy srsti: krátká srst, dlouhá srst, hrubá srst.

Alely, které determinují délku srsti:

- L- krátká srst
- l- dlouhá srst

Alely, které determinují strukturu srsti:

- W^h – hrubá srst
- w^h – hladká srst

Dlouhosrstí psi jsou recesivní homozygoti ll, w^h w^h. Pro krátkosrsté psy je typická tato alelická sestava: LL, Ll, w^h w^h. Alely u hrubosrstých psů vypadají takto: LL, Ll, W^h W^h nebo W^h w^h (Vanbutsele, 2010).

Ze spojení dvou krátkosrstých heterozygotů se může vyštěpit dlouhosrstý homozygot, tedy terrier (Vanbutsele, 2010).

Ll/Ll	L	l
L	LL	Ll
l	Ll	ll

Obr. č. 16: Grafické znázornění, jak se může ze spojení dvou malinoisů narodit dlouhosrstý terrier - upraveno podle Vanbutsele, 2010

3.4.5 Zdravotní stav populace, dědičné onemocnění, vady

Belgický ovčák patří k jednomu z nejméně zdravotně postižených pracovních plemen. Dysplazie trpí jen velmi malé procento. Také ostatní choroby se vyskytují jen zřídka (Anon. 2)

3.4.5.1 Dysplasie kyčelních kloubů – DKK

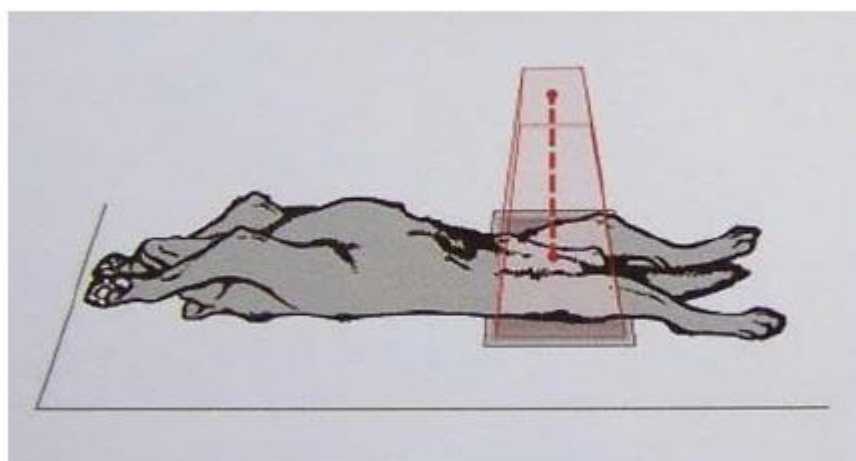
DKK je onemocnění pohybového aparátu, typické nesprávným vývojem kyčelního kloubu (Morgan et al, 2000). Je nejznámější a nejrozšířenější dědičnou chorobou u psů. U psa byla objevena v roce 1935 (Wachtel, 1998).

Podle Dostála (2007) není zcela jasné, do jaké míry ovlivňuje rozvoj dysplasie genetický základ a jak velký podíl má vnější prostředí, zejména výživa a fyzická zátěž. Víme, že u DKK jde o polygenní dědičnost (Case, 2005). Dosud však nebyly identifikovány žádné konkrétní geny, které zodpovídají za DKK (Svoboda et al., 2001).

Kyčelní kloub je jednoduchý kulovitý kloub tvořený pánevní kyčelní jamkou a hlavicí kosti stehenní. Mezi jamkou a hlavicí se nachází kloubní štěrbinu vyplněná kloubní tekutinou - synovií. Ve fyziologickém stavu je hlavice kosti stehenní hluboce zakloubena v kloubní jamce, kloubní pouzdro je těsné a kloubní plochy obou kostí na sebe těsně přiléhají. Zdravý kloub vykonává pouze krouživý pohyb a nevykonává boční pohyb (Slabý, n.d). Při rozvoji

DKK dochází k nestejnomyernému vývoji kloubní jamky a hlavice kosti stehenní (Svoboda et al., 2001). Následkem chybného vývoje je tzv. laxita, čili volnost kloubu, při které se tvar hlavice i jamky v různé míře deformuje, pohyb je bolestivý a následně se v kloubu vyvíjí osteoartróza (Skala, n.d). Důsledkem je pak zhoršený pohyb, kulhání, rychlejší nástup únavy u psa a to zejména ve stáří (Nečas et Tomms, 1999).

V okamžiku narození štěněte je kyčelní kloub strukturálně i funkčně normální a to i u jedinců, u nichž se později dysplazie vyvine. DKK se vyvíjí až během růstu, nemůže být diagnostikována hned po narození (Snášil, 2008). Objektívni vyhodnocení může být provedeno, až je pohybový aparát plně vyvinutý, to je v 1 roce (Nečas et Tooms, 1999). Diagnostika se provádí pomocí rentgenologického vyšetření. To se provádí ve ventrodorzální projekci s kyčelními klouby v extenzi (Svoboda et al., 2001).

Obr. č. 17: Ventrodorzální projekce s kyčelními klouby v extenzi – upraveno podle Svoboda et al., 2001

Tab. č. 1: Hodnocení DKK podle FCI – upraveno podle Svoboda et al, 2001:

Stupeň DKK	Stupeň DKK slovy	Označení podle schématu FCI
0	Negativní	A
1	Přechodný	B
2	Lehký	C
3	Střední	D
4	Těžký	E

Tab. č. 2: Hodnocení DKK podle OFA (Orthopedic Foundation for Animals) – upraveno podle Svoboda et al, 2001:

Excelent	Normální kloub
Good	Téměř normální kloub
Fair	
Borderline	Hraniční stupeň
Mild	Mírná dysplazie
Severe	Těžká dysplazie

Cílem chovatelských klubů je selekcí toto onemocnění odstranit z populace. Je dokázáno, že vyřazení postižených jedinců z chovu vede rychle k ozdravení populace (Dostál, 2007). Klub KCHBO požaduje rentgenové vyšetření na DKK jako podmínku pro uchovnění jedince již od roku 1995. Maximální přípustný stupeň pro uchovnění psa i feny je 2/2 – tj. FCI „C“ (lehká dysplazie). Jedinci s vyšším stupněm DKK jsou z chovu vyloučeni. Pro výběrový - selektivní chov se požaduje výhradně DKK 0/0 – FCI „A“ to znamená bez známek dysplazie (Anon. 2).

3.4.5.2 Dysplazie loketních kloubů – DLK

Dysplazie loketního kloubu je částečně geneticky podmíněná choroba (Anon. 2). DLK je způsobena nestejnou rychlostí růstu mezi svalovou a kosterní soustavou a příliš rychlým růstem (Jannutta, 2005). Deformace kloubní hlavice vede obvykle k artróze kloubu (Morgan et al., 2000). DLK se projevuje kulháním a typickým postojem s odtaženým loktem od těla. Dochází k zmnožení synovie, u chronických případů k zbytnění kloubního pouzdra, a atrofii svalů (Svoboda et al, 2001). Pod pojmem dysplazie lokte jsou známy 3 odlišné poruchy růstu loketního kloubu: osteochondritis dissecans (OCD), united anconeal process (UAP), fragmented coronoid process (FCP) (Morgan, et al., 2000). Všechny tyto poruchy lze operativně odstranit. Z tohoto důvodu také nejsou příliš podrobně prostudovány z genetického hlediska (Dostál, 2007).

Při rentgenologickém vyšetření na DLK se provádí dvě projekce loketního kloubu. Mediolaterální projekce loketního kloubu v neutrální pozici a kраниokaudální projekce loketního kloubu (Svoboda et al., 2001).

Tab. č. 3: Klasifikace DLK – upraveno podle Svoboda et al., 2001:

0	Normální kloub
1	Lehká artróza
2	Střední artróza
3	Těžká artróza

3.4.5.3 Spondylóza páteře

Spondylóza je degenerativní onemocnění páteře, při kterém vznikají artrotické změny na meziobratlových kloubech a kloubních výběžcích, degeneruje meziobratlová ploténka a tvoří se osteofyty (výrůstky) na obratlích (Svoboda et al., 2001). Tyto příznaky mají za příčinu zhoršenou funkci páteře (Anon. 2).

3.4.5.4 Osteochondróza

OCD je částečně geneticky podmíněné onemocnění (Anon. 2). Postihuje nezralou kloubní chrupavku (Svoboda et al., 2001). Dochází k zesílení chrupavky, k nadměrnému růstu, trhlinám a může dojít i k odloučení části chrupavky, tento odloučený kousek pak způsobuje velkou bolestivost (Anon. 2). Projevuje se na kloubech hrudní i pánevní končetiny (Svoboda et al., 2001). Nejčastěji bývá postiženo koleno, dále pak kyčle a lokty (Pappas, 1981). Rizikovými faktory jsou fyzická námaha a nadměrný příjem vápníku (Everts et al., 2000).

Pro belgické ovčáky zatím není vyšetření na SA nebo OCD povinné, v zahraničí se však již stává běžným (Anon. 2).

3.4.5.5 Dědičné oční vady

Oko psa je možné vyšetřit na 14 dědičných očních vad. Nejdůležitější je PRA (Progresivní retino atrofie), HC (Dědičná katarakta). Důsledky dědičných očních vad mohou být od horší funkce oka až k předčasnému oslepnutí. Klub KCHBO má vyšetření dědičných očních vad povinné pro získání selektivní chovnosti. Vyšetření je platné 12 měsíců (Anon. 2).

3.4.5.6 Vrozená hluchota

Je onemocnění postihující různé druhy zvířat, nejen psy. Příčinou je poškození drobných řasinek ve vnitřním uchu. U psů byla dosud popsána hlavně u plemen, která mají bílou barvu srsti, nejznámějším případem je zřejmě dalmatin. V roce 2007 jsme se v tuzemském chovu poprvé setkali s vrozenou částečnou hluchotou u BO. Dosud máme velmi málo informací, postižených je zanedbatelné množství a zřejmě se jedná o jiný typ hluchoty, než je například u dalmatinů. Vyšetření je nepovinné a probíhá v celkové sedaci, pomocí tzv. BAER testu, jenž sleduje odezvy mozku na zvukové signály (Anon. 2).

3.4.6 Dědičné vady

3.4.6.1 Vadný skus chrupu

Vadný skus je nežádoucí poloha řezáků. U BO je vyžadován nůžkový skus. U nůžkového skusu se přední stěny dolních řezáků lehce dotýkají zadních stěn horních řezáků. Těsný nůžkový skus a skus klešťový je tolerován, ale doporučuje se párovat takové psy s jedinci s čistým nůžkovým skusem. Nepravidelný nebo rozházený skus je na výstavách penalizován. Předkus a podkus je důvodem k vyloučení z chovu (Matušková, 1998).

3.4.6.2 Chudozubost (oligodencie)

Je geneticky podmíněná vada (Koblovská, 2007). Vývoj každého zubu je kontrolován zvláštním genem (Dostál, 2007). Po výměně mléčného chrupu některé zuby nenarostou (Matušková, 1998). Chybějící zub není v trvalém chrupu vůbec založen. Nejčastěji chybí P1 (Koblovská, 2007). Dále pak velmi často může chybět M3 ve spodní čelisti (Tichá, 1997).

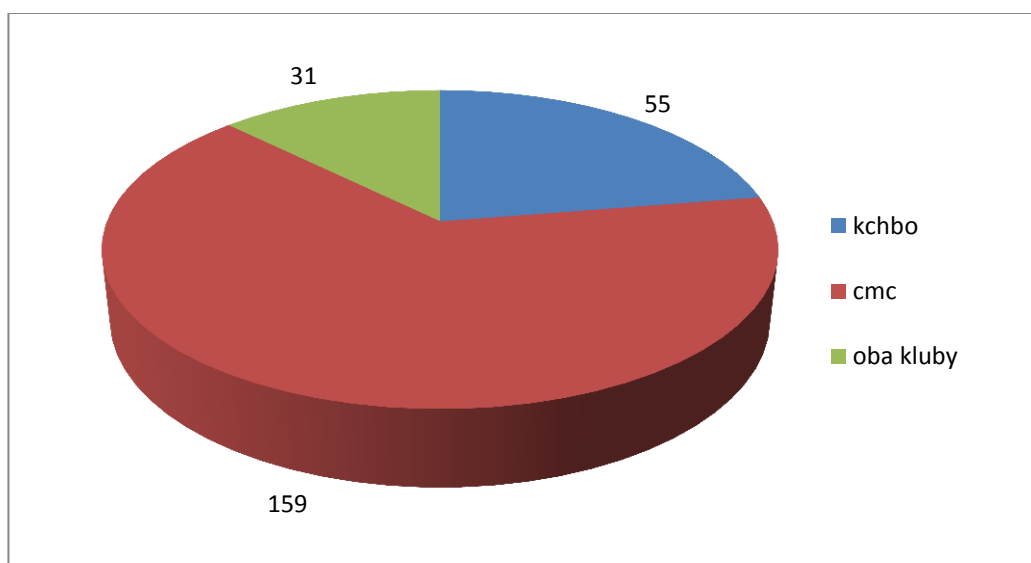
3.4.6.3 Kryptorchismus

Je dědičná choroba. Jde o stav, kdy pes nemá varlata sestouplá v šourku, ale zůstala v tříselném kanále nebo dutině břišní (Dostál, 2007). Varlata jsou většinou sestouplá ve věku 9 týdnů. Nejpozději však ve věku 3 měsíců (Matušková, 1998). V době odběru štěněte od chovatele tedy ještě varlata nemusí být sestouplá. Uložení varlat v šourku je velice důležité

pro vývoj spermií (Dostál, 2007). Kryptorchismus bývá spojován s rizikem rakoviny varlat (Case, 2005). V českých chovech BO je tato vada vzácností (Matušková, 1998).

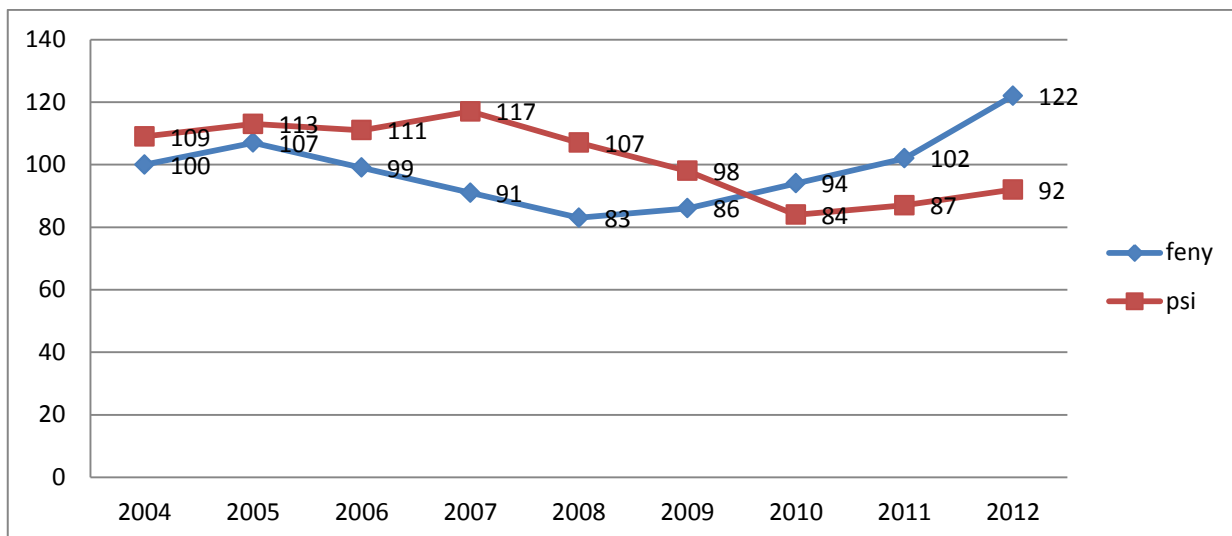
3.5 Současný stav malinoise v ČR

V ČR je v současnosti 214 chovatelských stanic, které se zabývají chovem belgického ovčáka malinois. 55 chovatelských stanic je zastřešeno klubem KCHBO, 159 CMC a 31 chovatelských stanic je členem obou klubů (Anon. 2).

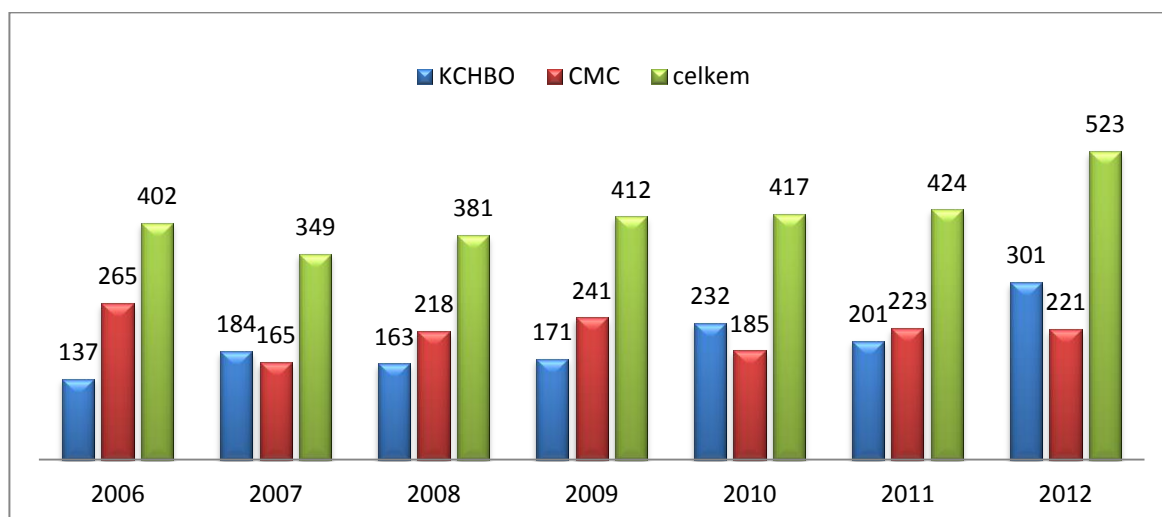
Obr. č. 18: Zastoupení chovatelských stanic, které se věnují chovu BOM v jednotlivých klubech – upraveno podle Anon. 2

Zpráva poradce chovu KCHBO uvádí, že pro rok 2012 bylo v KCHBO evidováno 122 chovných fen a 92 chovných psů. Přikládám graf, ze kterého je patrné, jak se počty chovných jedinců pohybovaly v předchozích letech. Získat tyto informace od CMC se mi bohužel nepodařilo (Anon. 2).

Obr. č. 19: Počet chovných fen a psů zapsaných v KCHBO v letech 2004 – 2012 – upraveno podle Anon. 2

V roce 2012 se v ČR narodilo 523 štěňat malinoise. Z každoročních zpráv poradce chovu je patrné, že je to nejvyšší počet za posledních 6 let. Štěňata jsou registrována u jednoho z klubů zastřešujících chov BOM. Přikládám graf, kde jsou zobrazeny počty narozených štěňat v letech 2006 – 2012 a také kolik jich bylo registrováno v každém z chovatelských klubů (Anon. 2).

Obr. č. 20: Počty narozených štěňat v ČR v letech 2006 – 2012 – upraveno podle

Anon. 2

3.6 Možnosti využití plemene malinois

Malinois podle vyšší nervové činnosti patří mezi psy temperamentní až cholerické. U temperamentních psů se vzruch snadno střídá s útlumem a naopak. Pro choleriky je charakteristické, že vzruch převládá nad útlumem. Podmíněné reflexy se vytvářejí rychle a trvale. Temperamentní typ psů se cvičí velmi snadno, ale také je lehké je nesprávným výcvikem zkazit (Hartl et al, 1972).

Psi plemene malinois jsou vhodné pro výcvik, a to i na soutěžní úrovni. Jsou schopni jako jedni z mála konkurovat německým ovčákům jak v oblasti sportovní, tak služební kynologie (Anon. 1).

Možnosti využití BOM rozdělují do dvou kapitol. Služební kynologie, sportovní a zájmová kynologie. V každé rozebírám podrobně využití malinoise.

3.6.1 Služební kynologie

3.6.1.1 Policie České republiky

Historie využití služebního psa v boji proti zločinu sahá do dávné minulosti. Služební pes má v kriminalistické praxi významný psychologický vliv na pachatele trestných činů. Z tohoto důvodu jsou služební psi nenahraditelným prostředkem pro policistu (Rulc, 2010).

Služební psy policie České republiky můžeme rozdělit do dvou kategorií: psi všestranní a psi specialisté. Mezi všestranné patří psi hlídkoví a pátrací. Psi specialisté jsou zaměřeni na pachovou identifikaci, vyhledávání drog, výbušnin, zbraní, ilegálně dovážených zvířat, vyhledávání živých i neživých osob, ale i k identifikaci hořlavých kapalin na požářišti (Kranátová, 2001).

3.6.1.2 Armáda České republiky

První služební psi na území našeho státu byli použiti ještě v dobách Rakouska – Uherska v roce 1910 (Lang, Pašková). V 19. století začala armáda používat psy ke strážní službě, k vyhledávání zraněných nebo padlých vojáků. Psi také doručovali zprávy do míst,

kde to bylo pro člověka příliš nebezpečné, a byli používáni k pronásledování uprchlých osob (Rulc, 2010).

V současnosti je většina služebních psů AČR využívána především ke strážní a hlídkové službě. Dále pak AČR používá psy specialisty. Ti jsou vycvičeni k vyhledávání drog, výbušnin a zbraní (Kranátová, 2001).

Obr. č. 21: Služební AČR pes označuje nález návykové látky v zavazadle

Obr. č. 22: Služební pes AČR při vyhledávání výbušniny na dopravním prostředku

Další ozbrojené složky

BOM jsou využíváni také u dalších ozbrojených složek, které jen vyjmenuji - Městská policie, celní správa, vězeňská služba.

3.6.1.3 Asistenční, vodící a signální psi

V kapitole služební kynologie záměrně uvádím využití psa jako pomocníka člověka.

Asistenční psi jsou určeni pro pomoc osobám se zdravotním handicapem. Úkolem psa je pomáhat handicapovaným v běžných denních úkonech.

Vodící psi se cvičí pro nevidomé nebo slabozraké. Jejím hlavním posláním je pomoci nevidomým orientovat se v prostoru.

Signální psi jsou cvičeni pro sluchově postižené osoby. Jedná se hlavně o upozorňování na zvuky – telefon, zvonek (Hošek, Vágenknechtová,n.d.).

Obr. č. 23: Malinois jako vodící pes;

dostupné z:<http://web2.mendelu.cz/af_291_projekty/vseo/stranka.php?kod=277>

3.6.1.4 Záchranářský výcvik

Záchranářský výcvik jsem začlenila do kapitoly služební kynologie, přestože jde dnes převážně o sport. V České republice zastřešuje záchranářský výcvik svaz záchranných brigád kynologů, který se věnuje jak sportovnímu výcviku psů, tak i přípravě psů pro praktické nasazení v případě potřeby (Hošek, Vágenknechtová, n.d.).

Záchranářští psi se mohou specializovat na čtyři typy prostředí:

- Plochy - vyhledání osob v nepřehledném terénu, jako jsou husté lesy, hory apod.
- Sutiny, jde o vyhledání osob v rozbořených, spadlých budovách po zemětřesení, výbuších plynu apod.
- Laviny, kde psi hledají zavalené osoby pod sněhem.
- Voda. Zde se psi připravují jednak na vyhledání utonulých osob, ale i na záchranu tonoucího (Hošek, Vágenknechtová, n.d.).

Obr. č. 24: Malinois cvičený k vyhledávání osob v sutinách; dostupné z: http://www.iprk.cz/vycvik_psa_psu_psi_skola_praha/IPRK_foto_fotky_fotogalerie.htm

3.6.2 Sportovní a zájmová kynologie

Současně s vývojem lidské společnosti se vyvíjelo i využití psů (Hartl et al, 1972). Lidé od pradávna využívali mimořádných vlastností psa, a to jsou ostražitost, čich a sluch. Psy používali k lovu, ke střežení majetku, k pastýřství (Rulc, 2010). Postupem času se nacházela pro psy stále nová a nová uplatnění (Hošek, Vágenknechtová, n.d.). Lidé vždy měli potřebu srovnávat svoje výkony a dovednosti a ne jinak tomu bylo i v oblasti využití psů, proto vzniklo mnoho psích sportů. Mezi psí sporty řadíme agility, dogfrisbee, flyball, dogdancing, pasení, obedience, monidoring, všestranný výcvik a mnoho dalších (Hošek, Vágenknechtová, n.d.).

BOM díky svým kvalitám vyniká v každém z těchto sportů.

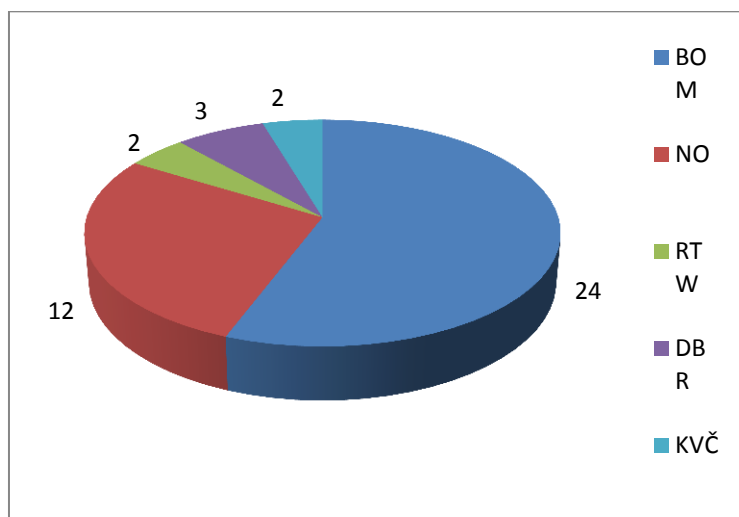
Obr. č. 25: Agility,

dostupné z: <http://kchbo.com/?V%FDcvik:Agility:Reprezentace_na_MS_BO>

Cílem této práce není rozebírat psí sporty do detailů. Vybrala jsem si jeden ze psích sportů - všestranný výcvik psa, na kterém ukážu, že BOM jsou nejen početně zastoupeni na poli sportovní kynologie, ale jsou i velmi úspěšní. Přikládám grafy vytvořené z výsledkových listin vrcholových soutěží ve sportovní kynologii podle mezinárodního zkušebního řádu IPO. Z těchto grafů je patrné početní zastoupení jednotlivých plemen. Zdůrazňuji také výsledky závodu. Na prvních třech místech se často umísťovali právě malinoisové.

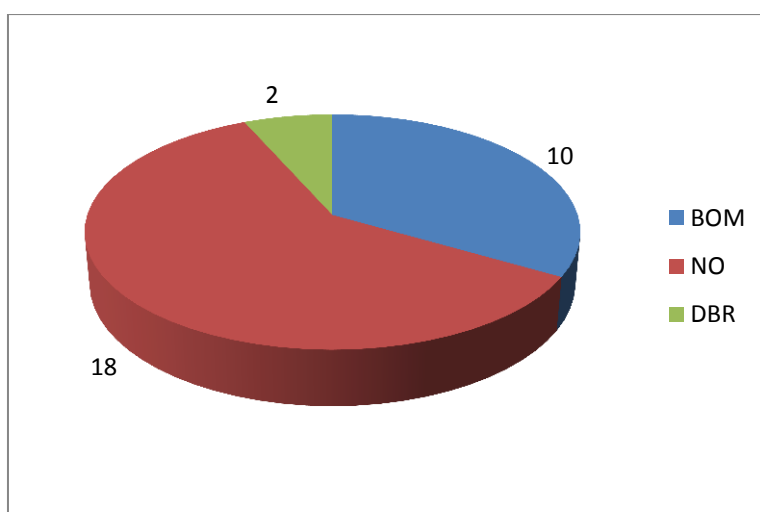
Pod pojmem sportovní kynologie rozumíme všestranný výcvik psa. Jde o 3 disciplíny stopa, poslušnost, obrana. (Anon. 3).

Mezinárodního šampionátu ve sportovní kynologii CACIT 2012 se zúčastnilo celkem 42 psů. Nejhojněji bylo zastoupeno plemeno BOM, dále pak NO. První tři místa obsadili BOM.

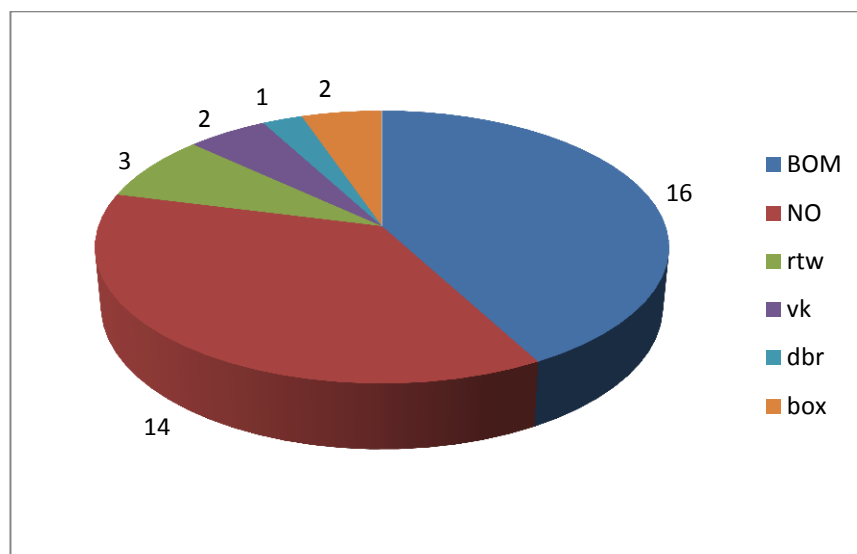
Obr. č. 26: Početní zastoupení jednotlivých plemen na šampionátu ve sportovní kynologii v roce 2012; dostupné z: <http://www.kchbo.com/soubory/vycvik/ipo/2012_cacit.pdf>

Mistrovství ČR v IPO 3 v roce 2011 se zúčastnilo 30 psů. Z toho jen 10 BOM, ale zato obsadili první dvě příčky výsledkové listiny.

Obr. č. 27: Početní zastoupení jednotlivých plemen na mistrovství ČR v IPO 3 v roce 2011, upraveno podle <http://www.kchbo.com/soubory/vycvik/ipo/2011_mcr.pdf>

Mezinárodního šampionátu ve sportovní kynologii CACIT 2011 se zúčastnilo celkem 38 psů. Z toho 16 BOM. Na stupních vítězů stáli BOM.

Obr. č. 28: Početní zastoupení jednotlivých plemen na šampionátu ve sportovní kynologii v roce 2011, upraveno podle: <http://www.kchbo.com/soubory/vycvik/ipo/2011_cacit.pdf>

4 ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo na základě dostupné české i zahraniční literatury vypracovat literární rešerši. V tištěné podobě je k dispozici velmi málo materiálů o chovu a využití malinoise. Většina informací je pouze v elektronické podobě a o vědeckém charakteru těchto materiálů se nedá hovořit. V závěru bych ráda uvedla nejdůležitější poznatky, ke kterým jsem ve své bakalářské práci dospěla.

Plemeno belgický ovčák vzniklo na konci devatenáctého století, kdy profesor Reul vytyčil znaky plemene a vytvořil chovatelskou základnu. Belgičtí ovčáci se chovají ve čtyřech varietách: malinois, tervueren, groenendael, laekenois. Ve své práci se zaměřuji pouze na krátkosrstou varietu – malinois. Oficiálně bylo plemeno belgický ovčák malinois uznáno FCI v roce 1956.

První malinois byl do České republiky importován v roce 1988. V současnosti zastřešují v Česku chov plemene belgický ovčák malinois dva chovatelské kluby a je registrováno 214 chovatelských stanic, které se zabývají chovem malinoisů. V roce 2012 bylo v jednom z chovatelských klubů evidováno 122 chovných fen a 92 chovných psů. Údaje z druhého klubu se mi nepodařilo získat, tudíž ani celkový počet chovných zvířat v České republice. V roce 2012 se narodilo rekordních 523 štěňat plemene malinois. V předchozích letech se počet narozených štěňat pohyboval okolo 400.

Standard uvádí, že barva srsti má být fauve, tedy narezavělá s černým uhlováním. Literatura, která se zabývá genetikou zbarvení, se však zmiňuje o černém a „modrém - dilute“ zbarvení, které není u malioise příliš časté, ale může se objevit. Není však standardem povoleno.

Zdravotní stav populace plemene je velmi dobrý. Genetickými onemocněními jako jsou dysplazie kyčelního kloubu a dysplazie loketního kloubu trpí zřídka. Ostatní onemocnění se vyskytují také velmi málo.

Malinoisové jsou velmi oblíbení na poli služební i sportovní kynologie. Podařilo se mi zjistit informace o jejich úspěšnosti ve všestranném výcviku, ale u ostatních psích sportů nejsou startovní ani výsledkové listiny ze závodů dostupné. Nelze tak doložit ani početní zastoupení malinoisů u těchto sportů, ani jejich úspěšnost.

5 SEZNAM LITERATURY

Andrews, J., Cloutt, J.: 1986, The Belgian Shepherd Dog

Bossi, E., Watson, K., 1989. The Belgian Shepherd Dog and Its History. 128 pgs.

Case, L. P. 2005. The Dog: Its Behavior, Nutrition and Health. Second edition. Blackwell Publishing. Iowa. 477 pgs. ISBN:.0 – 8138 - 1254-2

Dostál, J. 2007. Genetika a šlechtění plemen psů. Dona. České Budějovice. 261 s.

Dostál, J., Hartl, K., Hřebíková, M., Němec, J., Tichá, V. 1997. Kynologická příručka pro rozhodčí, chovatele a vystavovatele. Dona. České Budějovice. 161 s.
ISBN: 80-85463-65-2

Everts, R. E., Hanzewinkel H. A. W., Rothuizen, J., van Oost, B. A. 2000. Bone disorders in the dog: a review of modern genetic strategies to find the underlying causes. Veterinary Quarterly, 2000, roč. 22, č 2, s. 63-70.

Hartl, K., Němec, K., Skuhrovský, J. 1972. Výcvik psa. Naše vojsko. Praha. 236 s.

Henrigson, B., Norberg, I., Olssons, S. E. 1966, On the Etiology and Pathogenesis of Hip Dysplasia: a Comparative Review. Journal of Small Animal Practice, 7: pgs 673–688.

Janutta, V. 2005. Genetic analyses of elbow and hip dysplasia in German shepherd dogs. Hannover, 177 s. Disertační práce na Institut für Tierzucht und Vererbungsforchung der Tierärztlichen Hochschule Hannover.

Matušková, S. 1998. Belgičtí ovčáci. Dona. České Budějovice. 257. ISBN: 80-85463-98-9

Morgan, J. P., Wind, A., Davidson, A. P. 2000, Hereditary bone and joint diseases in the dog: osteochondroses, hip dysplasia, elbow dysplasia. Hannover: Schlütersche. p. 328. ISBN: 3877065481

Nečas, A., Toombs, J. P. 1999. Dysplazie kyčelního kloubu u psů. VFU. Brno. 79 s. ISBN: 80-85114-58-5.

Pappas, A. M. 1981. Osteochondrosis Dissecans. Current Orthopaedic Practice, 158, 59-69.

Procházka, Z. 1994. Chov psů. Brno. 280 s. ISBN 80-209-0015-2

Räber, H. 1994. Plemena psů - encyklopedie I. Blesk. Ostrava

Rulc, J. 2010. Dějiny služební kynologie. CanisTR. Praha. 416 s. ISBN: 978 – 80 - 904210 – 3 – 5

Snášil, Milan. 2008. Veterinární klinika. 5. ročník, číslo 3. Brno: Profí Press s.r.o., 16 s.

Svoboda, M., Senior, D. F., Doubek, J., Klimeš, J. a kol. 2001. Nemoci psa a kočky – II. díl. Brno: Česká asociace veterinárních lékařů malých zvířat, ISBN: 80 – 902595 – 3 – 7

Šebková, N., Hartl, K., Hulva, P., Jebavý, L., Masopustová, R., Vrabec, V., Bouška, P., Kosinová, T., Kváš, M., 2008. Kynologie. ČZU. Praha. 120 s. ISBN: 978-80-213-1844-1

Vanbutsele, J. M. 2010. Belgian Shepherd Varieties. Belgian Dogs Publications. 43 pgs.

Wachtel, H. 1998. Chov psů v roce 2000. Dona. České Budějovice. 257bv s. ISBN: 80 – 86136 – 29 - 9

Elektronické zdroje:

Anon. 1. Czech Malinois Club [Online], [Citováno 2013 - 02 - 3].
Dostupné z <<http://www.bergerbelge.cz/>>

Anon. 2. Klub chovatelů belgických ovčáků v českých zemích [Online].
[Citováno 2013 – 10 - 3]. Dostupné z <<http://kchbo.com/>>

Anon. 3. Českomoravská kynologická unie [Online]. [Citováno 2013 – 01 - 17].
Dostupné z <<http://www.cmku.cz/>>

Hošek, M., Vágenknechtová, M. Využití psů [Online]. [Citováno 2013 – 02 - 27].
Dostupné z <http://web2.mendelu.cz/af_291_projekty/vseo/stranka.php?kod=22>

Koblovská, R. Vady chrupu u psů [Online]. [Citováno 25. 1. 2013].
Dostupné z <<http://www.vetcentrum.cz/stodulky/index.php?menu=lekar&id=832>>

Kranátová, M. 2001, Kynologie ve službách ozbrojených sborů v České republice
[Online]. [Citováno 2012 – 12 - 2].
Dostupné z <<http://www.cz-pes.cz/literatura-sl-kynologie-index.php>>

Lang, K., Pašková, M. Rozmach využití psů v českých ozbrojených sborech [Online].
[Citováno 2013 – 01 - 15].
Dostupné z <<http://www.acr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/rozmach-vyuziti-psu-v-ceskych-ozbrojenych-sborech-datujeme-do-20--let-minuleho-stoleti--od-te-doby-se-leccos-zmenilo-71306/>>

Pisarčíková, H. Zápis ze schůze Chovatelské komise. [Online]. [Citováno 2013 -03 - 17].
Dostupné z <http://kchbo.com/?Klub:Dokumenty_a_z%26aacute%3Bpisy>

Skala, R. (n.d.) Dysplazie kyčelních kloubů [Online]. [Citováno 2012 – 1 - 4].
Dostupné z <<http://www.veterina-info.cz/odborne-clanky/dysplazie-kycelnich-kloubu-156.html>>

Slabý, J.(n.d.) Dysplazie kyčelního kloubu psů – dokážeme ji včas rozpoznat a účinně léčit? [Online]. [Citováno 2012 – 2 - 4].

Dostupné z

<<http://www.arvet.cz/clanky/kdyz-onemocni-vas-pes/dysplazie-kycelniho-kloubu.pdf>>

Standard FCI [Online]. [Citováno 2012 – 1 - 3].

Dostupné z <http://www.cmku.cz/index2.php?plemena_skupiny=1>

Jiné zdroje:

Marie-France Grulois, 2013, pers.comm.

6 SEZNAM ZKRATEK

C - dentes canini - špičák

BO – belgický ovčák

BOT – belgický ovčák tervueren

BOM – belgický ovčák malinois

CMC – Czech Malinois Club

ČMKU – Českomoravská kynologická unie

RTG – rentgenologické vyšetření

ČSCH - Českým svazem chovatelů

DKK – Dysplasie kyčelního kloubu

DLK – Dysplasie loketního kloubu

FCI – Federation Cynologique Internationale

HD – Hip dysplasia

IPO3 – všestranná zkouška třetího stupně mezinárodního zkušebního řádu IPO

KCHBO – Klub chovatelů belgických ovčáků v českých zemích

L. O. S. H. – Plemenná kniha sv. Huberta

M1, M2 – první a druhá stolička v chrupu psa

OCD - osteochondróza

OP1, OP2 – zkouška psa obránáře prvního a druhého stupně podle národního zkušebního řádu

PK – plemenná kniha

P4 – čtvrtý premolár chupu psa

PP – Popisná přehlídka

PT – Povahový test

SA - spondylóza

SP1 – zkouška psa stopaře prvního stupně podle národního zkušebního řádu

ZLP2 – zkouška lavinových prací druhého stupně podle národního zkušebního řádu záchranářů České republiky

ZM – zkouška základního minima podle národního zkušebního řádu

ZVV1, ZVV3 – všestranná zkouška prvního a třetího stupně podle národního zkušebního řádu

ZZP2 – Zkouška záchranných prací druhého stupně podle národního zkušebního řádu záchranářů České republiky

7 PŘÍLOHY

Tab. č. 4: Počet jedinců zapsaných do PK L.O.S.H od 1901 do 1914 - upraveno podle Vanbutsele, 2010

rok	krátkosrstý plavý	hrubosrstý šedý	hrubosrstý plavý	dlouhosrstý černý	dlouhosrstý plavý	celkem
1901	3	2		2		7
1902	6	9		11		26
1903	10	2		7		19
1904	6	3		8		17
1905	3			4		7
1906	1			3		4
1907	8			11		19
1908	5		1	3		9
1909	8	3		9		20
1910	12	4		18	2	36
1911	11	4		12	2	29
1912	14	1	4	10	2	31
1913	16	1	3	18	4	42
1914	14	2	5	11	8	40
celkem	117	31	13	127	18	306

Tab. č. 5: Počet jedinců zaregistrovaných do PK L.O.S.H. v letech 1932-1939 – upraveno podle Vanbutsele, 2010

Rok	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
Malinois	231	345	418	632	517	679	533	578
Ostatní krátkosrstí	33	39	46	82	58	54	40	22
Groenendael	170	261	312	437	402	316	327	227
Ostatní dlouhosrstí	24	40	57	55	50	39	30	42
Hrubosrstí	39	24	35	35	22	22	17	16
Celkem	497	709	868	1241	1049	1110	947	885

Tab. č. 6: Zastoupení jednotlivých variet v letech 1939-1965 – upraveno podle Vanbutsele, 2010

Rok	1939	1949	1959	1965
Malinois	460	800	420	415
Groenendael	175	374	138	238
Tervueren	30	84	20	79

Tab. č. 7: Počty vrhů registrovaných v PK v letech 1946-1975 – upraveno podle Vanbutsele, 2010

	1946-50	1951-55	1956-60	1961-65	1966-70	1971-75	Celkem
Malinois	378	357	289	390	351	423	2188
Groenendael	218	165	127	194	250	240	1194
Tervueren	50	22	30	66	85	179	432
Laekenois	2	7	9	3	4	6	31

Tab. č. 8: Počet zapsaných vrhů do PK v letech 1976-2005 – upraveno podle Vanbutsele, 2010

	1976-80	1981-85	1986-90	1991-95	1996-2000	2001-05	Celkem
Malinois	640	646	693	580	723	836	4118
Groenendael	398	569	554	352	269	210	2352
Tervueren	279	289	341	356	340	267	1872
Laekenois	12	14	46	47	57	47	223